



MYRRHIS.

Myriophylli
confider.



Myriophylli
uires ex Gal.

Nomina.

Myrrhidis cō
sideratio.

ET SI non desunt, qui uelint Myriophyllum, ut superius in Stratiotis millefolij commentatione diximus, esse uulgare Millefolium, quo omnes passim utuntur in Italia; tamen eum hoc plurimis caulibus à radice profiliat, folijs constet à fœniculo diuersis, nascaturq; in pratis & incultis, non autem in paludibus, hinc satis perspicuum fieri puto, hos qui ita sentiunt, in errore uersari. Equidem legitimum Myriophyllū me inuenisse, & saepe uidisse crediderim in uallis Ananie palustribus, unico tantum caule, innumeris foliis referto, capillaceis fœniculi modo, odore non ingrato. Huius plantæ hic picturam damus, aliamq; appinximus ad nos Pisis missam ab eruditissimo uiro Luca Ghino. Myriophylli uires paucis perstrinxit Galenus lib. VII. simplicium medicamentorum, sic inquit. Myriophyllum usque adeo desiccatoriæ est facultatis, ut uulnera glutinet. Quod Greci μυριόφυλλον, Latini item Myriophyllum, & Millefolium aquaticum uocant: Itali, Miriophillo.

Μυρρῆς. MYRRHIS. CAP. CXI.

MYRRHIS simillima est cicuta, caule, folijsque: radix ei oblonga, mollis, rotunda, odorata, cibo non insuauis. Quæ pota in uino, phalangiorum moribus auxiliatur: cit menstrua, & partus secundos, purgâtque à puerperio fœminas: subuenit & phthificis costâ in forbitione. Aiunt quoque eandem bis die terte potam ex uino; in pestilentia salutarem esse, & ne morbi contagia sentiantur, obstare.

GIGNITUR in quàm plurimis Italiæ locis planta quædam cicuta faciem representans, minor tamen, minimeq; graueolens

ueolens, Cicutaria nonnullis uocata, quam quidam censent legitimam esse Myrrhim. Sunt deinde, qui pro Myrrhide Angelicam uulgo appellatam accipiant. Alij uerò, ut Manardus, illud oleris genus intelligunt, quod Chærefolium uocant. Veruntamen hoc, meo iudicio, nullis notis Myrrhida refert, sicuti nec illa: tametsi huius radix à recentioribus in pestilentia miris laudibus commendetur. Quòd autem Angelica non sit Myrrhis, ex eo euentissimum esse arbitror, quòd ei folia sint satiuæ pastinacæ similia, non quidè multifida, ueluti cicutæ. Ceterum si Myrrhis in Italia prouenit, nulla sanè mihi hætenus sese obtulit planta, quæ magis illi respondeat, quàm hæc, cuius hîc effigiem pictam exhibemus, quæ quidem longè ab Angelica differt.

Angelicæ historia, & uires.

ANGELICA.

Sed quoniam ANGELICAE mentio incidit, ne tam præstantissimam plantam silentio prætereamus, hîc fusius de ea nobis differendum est. Hæc itaq; planta cubitalem excedit altitudinem, caule geniculato, inani, multis alarum cauis referto: folia profert oblonga, per ambitum serrata, in nigrum uirescentia: flores albos, in umbellam coherentes: è quibus semen prodit tenue, lentum modo compressum. Radix ei subest crassa raphani modo, quæ in plures diuicatur ramos, gustu acris, & suauiter odorata.

Excalscit, pariterq; desiccat ordine secundo completo, aut tertio incipiente. Proinde aperit, attenuat, & discutit. Venenis mirificè aduersatur: quare pestilentiam arceat hausta, aut frequenter commansa. Ipsa per se sumpta pituitosos, lentosq; humores digerit. Idem præstat & radice decoctum. quod etiam celerius ex frigore tussientibus auxiliatur: expectorat enim efficaciter crassam, lentamq; pituitam. Sanantur eodem ex aqua, aut uino interna uiscerum ulcera, concretusq; sanguis dissoluitur, & roboratur uentriculus. Radix in puluerem trita animi deliquijs, & cæteris cordis affectibus opem unicè præstat. Valet ad rabiosorum, & uenenosorum morsus, exterius cum ruta imposta, & intrò in corpus assumpta. Hinc fit, ut recentiores quidam magna opinione hanc suis inserant antidotis. Myrrhidi iam suas reddamus uires ex Galeno, qui eas lib. VII. simplicium medicamentorum, his uerbis descripsit. Myrrhis, quidam myrrham nominant. Radicem habet odoris incundi, & dulcem, quæ menses mouet, & ea quæ in thorace, ac pulmone sunt, expurgat. Itaque ex secundo ordine fuerit excalsfacientium, adiuncta quadam partium tenuitate. Myrrhis ita Græcis, Myrrhis quoq; Latinis dicitur: Italis, Mirrhide.

Myrrhidis uires ex Gal.

Nomina.

Μύραρον. MYAGRUM. CAP. CXII.

MYAGRUM, aliqui melampyron uocant, herba est furculacea: folijs rubiæ, pallidis, tripedanea: semen oleosum, scæno græco simile. Quod contusum igni torrent, perunctisque uirgis ad lucernarum lumina utuntur. Hoc pingui, scabritias corporis læuigari, atque expoliri constat.

Myagri consideratio.

Quorundam error.

Myagri uires ex Galeno.

Nomina.

SCRIBIT Ruellius, Myagrum frequentissimam nasci in Gallia, eiusq; semine agros bene subactos perinde quasi napsi feri: quin & suæ spontis inter segetes inueniri. Ex semine autem oleum exprimi ait, quo non ad lumina tantum lucernarum; sed ad ciborum quoque condimenta pauperes utuntur. Addit id à suis Cameliæ, aut Camamianam uocari. Sed ipse non equidem Ruellio ausim subscribere: quandoquidem non pudeat fateri me hætenus Myagri non uidisse in Italia, quod Dioscoridis delineationi respondeat. Ceterum eos haud dubiè falli crediderim, qui putant, uulgare illud aurei coloris semen, quod aliqui Drodam, Drodellam alij, nonnulli uerò Dorellam dicunt, legitimum referre Myagrum. Siquidem hoc folijs rubiæ non æmuletur, sed syluestrem erucam, ut quæ laciniata spectentur: nec semen profert scæno græco simile, sed papaueris modo exile. Myagri semen, ut testatum reliquit Galenus libro VII. simplicium medicamentorum, pingue est. Quare si tundatur, oleosum quid effundit, quod emplasticam uim obtinet. Herba, quæ Græcis μύραρον, Latinis pariter Myagrum appellatur; Italis, Miagro.

Ὀνάργη. ONAGRA. CAP. CXIII.

ONAGRA, siue onothera, aut onuris frutex est arboris instar, prægrandis, amygdalino folio, fed latiore, lilio non dissimili; flore rosaceo, magno: radice candida, longa, cum siccata est, uinum olente nascitur in montibus. Aqua, in qua radix maduerit, in potu data, feras mitigat, & cicures facit. illitu quoque tetra ulcera mulcet.

Onagræ consideratio.

perire,

TAMETSI memoriæ prodiderit Theophrastus lib. IX. cap. XXI. de plantarum historia, Oenotheræ radicem è uino potam mitiores, hilarioresq; mores conciliare; nullum tamen, qui eam mihi ostenderet, hætenus licuit reperire,

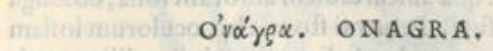
10

20

30

40

50



CIRSIVM.



Onagræ uires
ex Galeno.

Nomina.

Cirsij confi-
deratio.

ASTER ATTICVS.



Nomina.

perire, quanuis ad mitigandam omnium animalium feritatem, ne dum hominum quorundam, esset optimum, utilissimumq; remedium. Ceterum ad me scripsit clarissimus medicus Lucas Ghinus Forocorneliensis, sepius ex Apennino in uridarum suum transtulisse plantam homine proceriorem: folijs amygdalæ, maioribus tamen: flore rhododendri: semine perquam minuto, exilibus teretibusq; siliquis contento, molli ac candida lanugine obvoluto: radice subalbida, longa, subter humum repente. Quæ sane omni ex parte Onagram referre uidetur, etsi ipse quoque pro certo non ausit asserere, hanc legitimam esse Onagram, cum hætenus experientia compertum non habeat, an huius radix sicca uinum redoleat, mitigetq; feras aqua, in qua maduerit, pota, ut Dioscorides testatur. Onagræ meminit Galenus libro VIII. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit. Onagron, aut onothera, aut onothuris, huius radix arefacta uinosum quiddam redolet: sed & uini maxime facultatis est. Quæ ὄναγμα Græcè, Onagra item, siue Oenagra Latine dicitur.

Κίρσιον. CIRSIVM. CAP. CXIII.

CIRSIVM, caulis est tener, duorum cubitorum, triangulo similis: ab imo foliola, rosæ speciem referentia: anguli spinosi, per interualla molles: folia buglosso similia, longiora, subcandida, modicè hirsuta, partibus extremis aculeata: cacumen caulis orbiculatum, hispidum: in quo capitula in summo purpurea, quæ soluantur in lanugines. Radicem huius loco laboranti adalligatam, dolores uaricum sedare Andreas scripsit.

CREDIDERE recentiores quàm plurimi rei herbarie periti, nil aliud esse Cirsium, quàm uulgare Buglossum. Sed mihi planè hæc sententia, pace eorum dixerim, resellenda potius, quàm probanda uidetur: quòd Buglosso caulis triangulus non insit, sed rotundus: quòd ab imo foliola per ambitum aculeata rosæ speciem non referant, sed longa, & continua prodeant: quòd deniq; Buglosso flores non euanescant in pappos, sed languescentes integri decidant, relicto in folliculis semine. Plantam, quam proculdubio Cirsium referre putamus, nuper Pifis ad me misit clarissimus medicus Lucas Ghinus, cuius etiam hic figuram damus. Nascitur, ut ipse scribit, in uliginosis locis. Ea, meo quidem iudicio, Cirsio maxime ad stipulari deprehenditur. Cirsij nusquam, quod legerim, meminerunt in simplicium censu Galenus, & Paulus. Id æquè Κίρσιον Græca uoce, atque Latina Cirsium appellatur.

Ἀστὴρ ἄττικός. ASTER ATTICVS. CAP. CXV.

ASTER Atticus cauliculus lignosus, florem in cacumine habens purpureum luteumve, per ambitum diuisum, anthemidis modo, capitulum, foliolis stellæ modo radiatis: quæ autem caulem ambiunt folia, oblonga sunt, ac hirsuta. Feruenti stomacho, oculorum inflammationibus, prociudæ fedi, ac inguinibus illitu auxiliatur. Tradunt purpureum florem, si ex aqua bibatur, anginis, & pueris comitale malum sentientibus, opitulari. Inguinum inflammationi recentem illinire conuenit. Si aridus flos sinistra dolentis manu decerpatur, & inguinibus adligetur, dolore liberat.

ASTER

Aster Atticus, qui & **Bubonion**, hoc est nostris **Inguinalis**, dicitur, sibi Attici nomen asciuit, quod in Atheniensi agro frequentior, quam alibi proueniat. **Bubonion** uero, & **Inguinalis** dicta est herba, quod **bubonium**, siue **inguinum** præcipuum sit remedium. **Asteris** porro appellationem accepit, quoniam eius capitula, in quibus flores **chamæmali** instar emicant, per ambitum diuisa foliis stellæ modo radiata spectantur. **Planta** est hodie non paucis cognita. **Nascitur** in asperis, incultis, & conuallibus. **Hanc** **Serapio** (ut libro tertio in eryngij mentione prodidimus) cum **Eringio** confudisse deprehenditur, florum similitudine falsus, qui in utraq; planta stellæ figuram præ se ferunt. **Cæterum** non est prætereundum, quod nonnulli **Dioscoridis** codices reperiuntur, in quibus hoc capite plura leguntur, quam supra sint reddita. quæ quoniam à doctissimis uiris **Dioscoridi** ac creuisse comperta sunt; ideo nos quoq; ea, utpote adiectitia omisimus. **Quod** autem adscititia sint, testimonio esse possunt **Galenus**, **Oribasius**, **Paulus**, & **Serapio**, in quorum libris illa, quæ redundant, nusquam leguntur, etsi reliqua, ut solent, bona fide referant. **In** cuiusdam tamen **Apuleij** libello de plantarum historia & uiribus scripto, nonnulla habentur capite de **Astere Attico**, quæ inde facile, quod ferè eadem esse uideantur, huc adiecta sunt: sic enim uerba illa sonant. **Stellarum** radij noctibus collucent; quare qui naturam stirpis ignorant, inane simulacrum se uidere putant. **Reperitur** à pastoribus pecudum. **Aster Atticum** à **Virgilio** quoque celebratum fuisse existimo lib. IIII. **Georgicorum**, ubi **Amellum**, quem florem ita ab agricolis uocari ait, herbamq; eius descripsit. **Id** quod suis luculentissimis carminibus aperte testatum reliquit, dum ita cecinit.

Asteris Attici confid.

Serapionis erratum.

Amellus Virgili.

Est etiam flos in pratis, cui nomen **Amello**
 Fecere agricolæ, facilis quærentibus herba:
 Nanque uno ingentem tollit de cespite sylvam.
 Aureus ipse, sed in folijs, quæ plurima circum
 Funduntur, uiolæ subluet purpura nigra.
 Sape deum nexis ornata torquibus aræ.
 Asper in ore sapor: tonsis in uallibus illum
 Pastores, & curua legunt prope flumina Mellæ.

Asteris Attici recens herba (ut **Cræteus** tradit) cum **axungie** senio **tusa** **rabiost** **canis** **morsibus** utiliter imponitur. **Turgentia** guttura discutit, & **incensa** serpentes fugat. **Huius** meminit **Galenus** libro VI. **simplicium** **medicamentorum**, ubi eius uires retulit his uerbis. **Aster Atticus**, alij **bubonium** uocant, non ob id tantum quod illitum, sed etiã quod **suspensum** **bubonas** sanare creditur. **Habet** quiddam etiam **digerens**, **habet** uero non minime & **refrigerans** quiddam, ac **reprimens**, adeo ut **mistæ** sit facultatis, uti **rosa**: uerum id non adstringit. **hactenus** **Galenus**. **Sed** quoniam **Attica** **stella** **mibi** **in** **mentem** **redegit** **Stellarium** **recentioribus** **uulgo** **uocatam**, cum & ipsa uiribus non uulgari-

Asteris Attici uires ex Gal.

STELLARIA.

bus sit prædita, eam minime silentio dissimulandam duximus. **Est** igitur **STELLARIA**, quam alij **Pedem leonis**, alij **Alchimillam** uocant, **planta**, quæ ut plurimum in montibus prouenit, præsertim in pratis, folijs **maluæ** ferme similibus, durioribus tamen, & crispioribus, angulis octo distinctis, prominentioribus, & per ambitum serratis, adeo ut latius aperta stellæ formam referant. **Caulis** ei tenuis, **femicubitalis**, à quo plures exeunt ramuli, in quorum summo flores emicant subpallidi, tenues, stellarum effigie. **Radice** nititur, quæ crassitudine digitum æquat, et longitudine palmum excedit. **Erumpit** hæc **Mai**o mense, **Iunio** uero floret. **Efficax** est pota sanandis non solum internis uiscerum uulneribus, sed & **stenuosis** **ulceribus**: quinetiam extrinseca uulnera glutinat. **Expeditur** Germanis chirurgicis, mirisq; laudibus celebratur: quippe qui eam felici successu uulnerarijs potionibus admisceant. **Aridæ** puluis in sui ipsius decocto, aut cum aqua eius stillatitia sumptus, ente rocelis medetur. **Datur** idem puluis ex uino, aut iure coehlearis mensura, quindecim aut uiginti diebus, mulieribus, quibus adempta sit concipiendi facultas à nimia uteri humiditate, quæ iniectum semen contineri prohibet. **Stillatitia** eius aqua epota, tum etiam in uulnam indita, **alba** mulierum profluua mirifice sistit: adeo ut eius quoq; diutina iniectione corruptæ ab incorruptis uix dignosci possunt, restrictis mirum in modum foemineis locis: quod tum **celerius**, tum **efficacius** præstat, si in eius decocto insideant. **Quin** & **laxas** **proidentesq;** mulierum **mammæ** contrahit, et **duras** **solidasq;** efficit, si lintea in eius decocto, aut stillatitia aqua intincta **mammis** sepius imponantur, diutiusq; imporentur, præsertim **hyocistide**, **equiset**o, **stypteria**, **siccisq;** **rosis** admixtis. **Planta**, quæ **Græcis** **ἀστὴρ ἄττικὸς** **Latinis** item **Aster atticus** nominatur: **Arabibus**, **Astaraticò**: **Italis**, **Aster attico**: **Germanis**, **Sternkraut**: **Gallis**, **Aspergoutte mineur**.

Stellaræ historia, & uires.

Nomina.

Ἰσόσωρον



40

50

Ἴσόπυρον. ISOPYRUM.

CAP. CXVI.

ISOPYRON aliqui phasiolon ob similitudinem vocant, quoniam folium, quod est aniso simile, in pampinos torquetur: capitula sunt in summo caule, tenuia, plena seminis, melanthij gustum imitantis. Contra tussim, & cætera pectoris vitia, semen ex aqua mulsa bibitur: hepaticis, & sanguinem excreantibus vtile.

Nomina.

HACTENVS, ut ingenuè fatear, mihi non contigit uerum Isopyrum inuenire, neq; ab aliquo compertum uidere. non tamen negauerim, quin illud nascatur in Italia. Quare si hac nostra ætate nobis non sese offeret, id posteris inquirendum relinquemus, qui fortasse diligentius in hæc studia incumbent, ut earum rerum, quæ nos latent, ali quando exactam cognitionem assequantur. Quod Græci Ἴσόπυρον, Latini etiam Isopyrum uocant.

Ἰὴν πορφύρεον. VIOLA PURPUREA.

CAP. CXVII.

VIOLA purpurea folium habet hedera minus, tenuius, ac nigrius, nec multò dissimile: cauliculus à radice medius prodit, in quo flosculus suauissimè olens, purpureus. opacis, & asperis nascitur. Refrigerandi naturam habet. Folia per se, & ex polenta illinuntur aptissimè stomacho æstuant, & oculorum inflammationibus, sedi que procidenti.

VIOLA PURPUREA.

IACEA.



Violæ purpureæ consideratio.

Iacea.

SVNT in Violarum genere non modò purpureæ, sed etiam candidæ, frigidis & uliginosis locis nascentes, prorsus tamen inodoræ, de quibus nihil, quod extet, memoriæ prodidit Dioscorides. Hæ numerosè proueniunt in Ananiensi agro supra Tridentum, ubi mense Aprili adeò copiosè florent, ut si longè prospiciantur, oculos fallant, & extensa lintea uideantur. Alij præterea flores per æstatem Maio, & Iunio mensibus uisuntur supernè purpurei, in medio candidi, inferius uerò lutei, forma purpureas uiolas referentes, aspectu gratissimo, cum tamen nullo & ipsi commendentur odore. Prodeunt hi ex quadam planta, cui primo exortu folia insunt rotunda, per ambitum serrata, quæ tamen per incrementum in longitudinem desciscunt. Constat hæc caulibus triangularibus, quadantenus striatis, & intus concavis, quibus paribus interuallis genicula supereminent, è quorum concavo ramusculi exoriuntur, quibus flores dependent. Vocant hanc nonnulli IACEAM. Verùm an hæc illa sit Iacea, quam ad intestinorum ramices magnificiunt recentiorum quidam, nondum satis compertum habeo. Quamquam non desunt, qui affirmant, hanc esse de

de qua modo sermo est, eamq; symphyi facultatibus pollere. quemadmodum etiam sunt, qui eandem egrè spirantibus, & pulmonum inflammationibus, non obscure opem ferre tradant: quin & scabiem sanare, & cetera cuius uita delere. Violarum purpurearum facultates exquisitè descripsit Mesues inter simplicia soluentia, unde hæc de cerpsimus. Viola temperatum, conueniensq; sunt medicamentum, quo immutantur male humorum qualitates, & natura eorum soluitur. Præferuntur quæ primo uere florent, solis ardorem, qui uim resoluunt, minimè expertæ, nec imbribus dilutæ. Viola refrigerant, & humectant ordine primo, cum tamen sicca minus refrigerent, & minus humectent. Recentibus quædam inest humiditas, quæ obtundit caliditatem, à qua potior est uis. Quapropter siccata humiditate, quæ in superficie continetur, gustu amaritudo deprehenditur, quæ à calido prouenit, qui prius sub humido delitescerat. Quo fit, ut exiccata magis calidæ, minusq; humidæ habeantur. Humiditas, quæ superflua recentibus inest, aluum emolliendo ciet: uerum arefactæ, deiectionis sunt facultatis, non quod emolliant, sed quod dissoluant. Viola in summa soporifera sunt, refrigerant, calidos dolores mulcent, inflammationes extinguunt, leniunt, & soluant. Earum succus, & Syrupus ex eo factus uentrem leniunt. Macerantur in aceto, quod ualentius ardentissimis conferant febribus. Fit ex uiolis oleum, ijs in eo diutius maceratis: cæteris tamen præstat, quod ex immaturis oliuis, aut ex dulcibus amygdalis exprimitur. Viola bilem educunt, eiusq; feruorem mitigant. Conferunt capitis doloribus, quos caliditas excitauerit: somnum conciliant: pectoris, & asperæ arteriæ scabritiem leniunt: medenturq; anginis, & columellæ uitij: præcipuo autem auxilio sunt pectoris, & lateris inflammationibus: stimq; arcet. At quæ sicca sunt, iccoris obstructions referant, inflammationes discutunt, & morbo regio laborantibus opitulantur. Hætenus de uiolis Mesues. Parant hac ætate è uolarum recentium diluto, quo pluries uiole fuerint macerata, deiectionum Syrupum, quemadmodum & ex rosis rosaceum, quo deiectione alui gratia recentiores medici in pleuritide utuntur. uncias quaternas, uel quinque exhibentes. Violarum uires tradidit Galenus libro vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Viola folia aqueam & subfrigidam substantiam superantem possident: proinde tum per se, tum cum polenta illita calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori uentriculi æstuanti, & oculis. hæc Galenus. Ex quibus abunde palam est non nouisse Galenum, sicuti & ceteros ueteres, Violas deiectionis facultate citra noxam præditas esse. Viola nigra, & Viola purpurea sic Latinis dicta, Græcis ἰοῦ μέλαν, & ἰοῦ πορφυροῦ uocatur: Arabibus, Seneffigi, Sonoffig, siue Beneffigi: Italis, Viola porporea, & Viola mammola: Germanis, Mertzen uiole: Hispanis, Violeta: Gallis, Violetes, Violes de mariz, & Carefme.

Violarum uires ex Mesue.

Syrupus uioleaceus.

Violarum uires ex Gal.

Nomina.

Κακαλία. CACALIA. CAP. CXVIII.

30 CACALIA, quæ leontice uocatur, folia fert magna, alba: è quibus mediis caulibus emicat, rectus, albus: florem ferens robori, aut oleæ similem nascitur in montibus. Radix in uino madefacta, ut tragacantha, delinctu aut manducatu per se tusibus, scabritijs arteriæ medetur. Grana, quæ post excullum florem innascuntur, trita & cum cerato illita, faciem erugant, & cutem extendunt.

CACALIA, Plinio libro xxv. cap. xi. authore, uocatur semen margaritis minutis simile, dependens inter folia grandia, in montibus ferè. ita Plinius. Sed non propterea mihi hætenus contigit Cacaliam reperire in Italia, etsi eam diu quaesierim in montibus. Ceterum herbam Cacaliæ similem testatur se pluries uidisse in Apennini Alpibus Lucas Ghinus Forocorneliensis medicus rei herbariæ diligentissimus inquisitor, folio tusilaginis, maiore tamen, auersa parte candidiore, minusq; per ambitum angulostore: caule palmi altitudine, recto, subcandido: in cuius cacumine flores exeunt panicula faciem referentes, muscosi, oliuæ instar. Hanc ipse Cacaliam suspicatur. Equidem huius uiri iudicio facile ausim subscribere, quod is in simplicium cognitione diligenter uersatus sit, atq; inter Italos in ea maxime præstet. Cacaliam cancanon uocauit Galenus libro vii. simplicium medicamentorum, ubi eius uires reddidit his uerbis. Cancani radix facultatem habet mordacitatis expertem, & modicè exiccantem: essentiam crassam, & emplasticam. Quapropter macerata uino, sicuti tragacantha, & linctæ arteriæ asperitates sanat: nec minus, si quis eam commandat. Succus eius defluens prodest arteriæ, similiter ut glycyrrhiza. Κακαλία ita Græcè, ut etiam Cacalia Latine dicitur.

Cacaliæ consideratio.

Cacaliæ uires ex Galeno.

Nomina.

Βούιον. BVNIUM. CAP. CXIX.

50 BVNIUM caulem edit quadrangulum, procerum, digiti crassitudine: in quo ramuli minutis folijs, ac floribus scatent: folia proximè radicem, apio similia, longè tenuiora, coriandrinis proxima: flores anethi: semen odoratum, hyoscyamo minus. Vrinam ciet, excalfacit, secundas euocat: lieni, vesicæ, renibus utile. Tam humidi, quam sicci, expressiq; succi caulibus, folijs, radicibusque, usus inualuit ex aqua mulsa.

Πσενδοβούιον. PSEVDVBNIUM. CAP. CXX.

PSEVDVBNIUM palmi altitudine fruticat in Creta, folia, ramulosque napi ferens, acri gustu. Tormina, atque stranguriam, laterumque dolores sanant quaterni rami eius poti in aqua: illiti quoque cum sale, & uino tepentes, strumas discutunt.

BVNIVM,

Bunij confideratio.

BVNIVM, quod nostri Napum syluestrem uocant, Plinius uidetur posteritatis memoriae prodidisse lib. xx. cap. iiii. ubi de nasis ita scriptum reliquit. Naporum duas differentias & in medicina Græci seruant. Angulosi foliorum caulibus florentis, & quod Bunion uocant, purgationibus foeminarum, & uesticæ, & urinæ utile decoctum, potum ex aqua mulsâ, uel succi drachma. Semen dysentericis tostum, tritumq; in aqua calida e cyathis quatuor: sed urinam inbibet, si non lini semen unâ bibatur. Alterum genus Buniada appellant, & raphano, & rapo simile. Seminis præclari contra uenena: ob id & in antidotis utuntur illo. hæc Plinius. Ex cuius sanè uerbis palam fieri arbitror, eam nobis plantam esse Bunium, quæ Napum syluestrem rura in Hetruria appellant. Nasctur hæc inculto solo, frigidoprecipue tractu. Verum Pseudobunium, quod Græci uocant, nondum mihi in Italia compertum est. Quod nulli mirum uideri debet: nam quod planta hæc fruticet in Creta, ut Dioscorides testatur, uidetur potius Cretensium propria, quam aliarum gentium. Bunium, ut Plinius tradit, antidotis admiscetur: quare & in ipsa Andromachi theriaca Bunium expetitur. Vtriusque uires sanè paucis tradidit Galenus lib. vi. simplicium medicamentorum, sic inquit. Bunium, alij arcticon, adeo exarsfacit, ut & urinam moueat, & menses prouocet. Sed & Pseudobunium adsimilis illi caliditatis est. Quod Græci βούιον, Latini similiter Bunium uocant: Itali, Nauone saluatico. Quod uero illi ψεύδοβούιον, hi Pseudobunium, & Bunio falso.

Bunii uires ex Galeno.

Nomina.

Χαμαίκισσος. CHAMAECISSVS.

CAP. CXXI.

Chamæcissi confider.

CHAMAECISSOS folio est hederæ, tenuiore, longiore: ramulis à radice quinis senisue, dodrantalibus, foliosis: flore uiolæ albæ simili, candidiore, ac tenuiore, gustu supra modum amaro: radice tenui, candida, inutili. nascitur in cultis. Bibunt conuenientissimè ischiadici folia, tribus obolis in aquæ cyathis tribus, tricenis, quadragenisue diebus: eodem pota modo, senis aut septenis diebus, regium morbum purgant.

Chamæcissi uires ex Gal.

Nomina.

CREDIDIT Leonardus Fuchsius, medicus ætatis nostræ celebris, in suo de stirpium historia commentario, nihil differre Chamæcissum ab ea uulgaris notitiæ planta, quam, ut superius libro tertio in Asclepiadis mentione diximus, herbariorum uulgus Hederan terrestrem nominat. Sed cur eius sententiam comprobem, sanè non habeo. Siquis dem uulgaris hederæ terrestris folio constat rotundo, quadantenus ferrato: caulibus, uel potius funiculis uitulum modo longis, humi longo tractu repentibus. Chamæcissus uerò Dioscoridi folijs est hederæ, tenuioribus, longioribus: ramulis à radice quinis senisue, dodrantalibus, foliosisq;. Adde quod Chamæcissi flores uiolæ albæ similes facit Dioscorides, ac etiam candidiores. Sed terrestris hederæ florem profert pusillum, in candido purpurascens. Quibus utique rationibus ducor, ut putem, hanc herbam non esse Chamæcissum, quod notis inter se plurimum pugnare depræhendantur. His etiam accedit, quod Chamæcissos (si Plinio credimus lib. xxiiii. cap. xv. hæc ita est tritici modo: & cum floret, existimari potest alba uiola. Ruellius hanc in Gallia nasci scribit. Sed eam aliam esse à Chamæcisso hic representato perspicuum est: ea enim, quæ Plinius refert, à Dioscoride dissentiunt, quem nullam spicariam mentionem fecisse constat. Equidem, ut ingenue fatear, nullam hætenus in Italia herbam comperi, quam legitimum esse Chamæcissum ausim affirmare. De uiribus Chamæcissi breuiter disseruit Galenus libro viii. simplicium medicamentorum, ubi sic inquit. Chamæcissi flos, cum sit admodum amarus, iecur obstructione liberat. Sunt & qui ischiadici ipsum exhibeant. Hæc planta ut Græcis χαμαίκισσος, ita etiam Latinis Chamæcissus nuncupatur.

Χαμαίλευκη. CHAMAELVCE.

CAP. CXXII.

Chamæleuces confid.

Chamæleuces uires ex Gal.

Nomina.

CHAMAELVCE lumborum doloribus propitia est. herba uirens, incuruis folijs, furculisque: flore rosacco.

SANE quam paucis Chamæleuces historiam perstrinxit Dioscorides, quare difficillimè quidem decerni potest, quænam in uniuerso plantarum genere Chamæleucen referat. Caterum hic silentio non dissimulandum puto, quod non desunt codices (ut Marcellus & Ruellius Dioscoridis interpretes aiunt) in quibus non χαμαίλευκη, sed χαμαίπυλη legitur. Alteram quidem lectionem nos quoque magis probamus, tum quod in notis Dioscoridis nomenclaturis Chamæleuce nil aliud sit quam tussilago, quemadmodum & apud Plinium libro xxiiii. cap. xv. ubi eam Farranum siue Farsugium uocari tradit: tum etiam quod eodem loco Plinius idem serè scripserit de chamæleuce, quod de chamæleuce in hoc capite scriptum reperitur. Quod haud dubie ostendit, huius capituli initio mendam subesse. Et certè facilis ac lubricus potuit esse librariorum lapsus, ut qui unius tantum literæ mutatione χαμαίλευκη pro χαμαίπυλη scripserunt. Porro Plinius chamæpeuce n folijs laricis similem reddidit. mihi tamen ea uidetur potius picæ folijs asimilanda, si in composito plantæ nomine uolumus rectè posterioris uocis significatum spectare: nam picæ πύλη, larix uerò λάριξ item Græcè dicitur. Chamæleuce, ut author est Galenus lib. viii. simplicium medicamentorum, calida est facultatis tertio quodammodo ordine, sicca primo. Ea Græcè χαμαίλευκη, Latine item Chamæleuce, & Chamæpeuce tertatur.